

Tulemustabel „Intellektuaalomand ja noored“ 2019

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Tulemustabel „Intellektuaalomand ja noored“ 2019

Uuringu tellis Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO) ettevõttelt Ipsos

Kommenteeritud kokkuvõte: oktoober 2019

1. Kommenteeritud kokkuvõte

Tulemustabel „Intellektuaalomand ja noored“ 2019

1.1 PÕHIJÄRELDUSTE KOKKUVÕTE

Uuring on esimese tulemustabeli „Intellektuaalomand ja noored“ (2016) jätk. Uuringu konkreetne eesmärk on mõista suurimaid ajendeid ja tõkkeid seaduslikult ja ebaseaduslikult pakutava digitaalse sisu või füüsiliste kaupade ostmisel internetist. 2019. aasta uuringus korraldatakse ELi 28 liikmesriigi (EL 28) 15–24-aastaste noorte hulgas 2016. aasta veebiküsitlust, et tuvastada tulemuste sarnasusi ja erinevusi. Aruandele lisatud kommenteeritud kokkuvõttes antakse ülevaade kolme valdkonna (digitaalne sisu, füüsiline kaup ja teavitamine) põhijäreldustest ja konkreetsetest tulemustest.

Tulemustabeli „Intellektuaalomand ja noored“ 2019 kõige märgatavam aspekt on, et paljud tulemused on väga sarnased 2016. aasta tulemustega. Sellegipoolest on ka huvitavaid varaseid märke noorte eurooplaste suhtumise ja käitumise võimalikust muutumisest ning käesolevas aruandes tuuakse välja olulised sarnasused ja muutused võrreldes esimese uuringuga. Hiljem selgub, kas need väikesed muutused viitavad noorte käitumise ja suhtumise tegelikule muutumisele. Arvesse on võetud ka ELi 28 liikmesriigi noorte demograafiapõhiseid erinevusi ja olulisi riikidevahelisi erinevusi.

Kvaliteet ja hind on olulised, kuid viimane on tähtsust kaotanud

Internetist digitaalse sisu või füüsiliste kaupade ostmisel on noorte jaoks oluline kvaliteet. Lisaks soovivad nad osta ohutust veebikeskkonnast. Ehkki hind on oluline argument, ei ole see enam sama tugev ajend kui 2016. aastal. Taskukohasus on üks olulisim põhjus, miks lõpetada intellektuaalomandiõigusi rikkuv tegevus, ent 2019. aastal peab vähem noori seda lõpetamise peamiseks põhjuseks.

Seaduslikkus näib olevat noortele veidi olulisem

Mis puudutab noori ja intellektuaalomandiõiguste rikkumist, siis on suur erinevus võltsitud toodete ostmise ning ebaseaduslike allikate kaudu digitaalsele sisule juurdepääsu vahel, nagu ka 2016. aastal. Vaid üks viiest on ostnud võltsitud kaupu, samas on kaks korda enam noori kasutanud digitaalsele sisule juurdepääsuks ebaseaduslikke allikaid. 2019. aasta tulemustabeli esialgne järeldus on, et **veidi (neli protsendipunkti) on vähenenud nende noorte osakaal, kes on teadlikult kasutanud digitaalsele sisule juurdepääsuks ebaseaduslikke allikaid**, ning on kasvanud noorte osakaal, kes on teadlikult hoidunud ebaseaduslike allikate kasutamisest (11 protsendipunkti). Muutus **ei kajastu noorte kalduvuses osta võltsitud tooteid**, ehkki see on tunduvalt vähem levinud kui juurdepääs digitaalsele sisule ebaseaduslike allikate kaudu.

2019. aastal arvestavad noored digitaalse sisu ja füüsiliste kaupade veebiallikate seaduslikkusega. Veidi on suurenenud nende noorte osakaal, kellele on oluline, et toode on originaal ja mitte võltsing, aga ka nende osakaal, kes ütlevad, et seaduslikult pakutav veebisisu on samuti oluline. Veidi on vähenenud nende noorte osakaal, kes ütlevad, et ostsid võltsitud kaupu, sest neile ei ole oluline, kas kaup on ehtne või võltsing. Sarnaselt on vähenenud nende osakaal, kes kasutasid digitaalsele sisule juurdepääsul ebaseaduslikke allikaid, sest nad ei teadnud, et on teisi võimalusi, või enda arvates ei toiminud nad valesti.

Suurem osa Euroopa noori väidab, et kontrollivad (füüsiliste kaupade ostmisel või digitaalsele sisule juurdepääsul) vähemalt korra, kas allikas on seaduslik või ebaseaduslik. See arv on 2016. aastast natuke suurenenud (2016. aastal väitis 82% ja 2019. aastal 87%, et kontrollib vähemalt korra), mis näitab, et noored kontrollivad allikate seaduslikkust veidi sagedamini. Kõige sagedam kontroll on internetiarvustuste, -kommentaari või -arvamuste otsimine (58%). Sageduselt järgmine kontroll on veebilehe omaniku

kontrollimine (31%), seejärel sõpradelt küsimine (26%) ning vanematelt ja sugulastelt küsimine (19%). Veidi üle poole (55%) noortest ütleb, et oskab tuvastada digitaalse sisu ebaseaduslikke allikaid. Ehkki vähem noori (39%) väidab, et oskab tuvastada *füüsiliste* kaupade ebaseaduslikke allikaid, näitavad mõlemad arvud 2016. aasta tulemuste vähest paranemist, vastavalt neli ja kolm protsendipunkti.

Kokkuvõttes näitavad need väikesed muutused, et noortel võib olla üha suurem soov seaduslikkust kontrollida, mida saaks edendada.

Turg on muutunud

Näib, et digitaalse sisu abonemendipõhised ärimudelid on muutunud kaalukamaks, sest üheksa protsendipunkti võrra on kasvanud noorte arv, kes ütlevad, et on oluline maksta abonemenditasu kogu sisu kasutamiseks. Lisaks on 2016. aastast oluliselt muutunud see, mida noored tarbivad. 17 protsendipunkti võrra on vähenenud nende noorte arv, kes ütlevad, et kasutavad ebaseaduslikke allikaid muusika jaoks, ning seitsme protsendipunkti võrra nende arv, kes väidavad, et kasutavad ebaseaduslikke allikaid filmide jaoks. Ebaseaduslike allikate kasutamise põhjuseks on üha vähem see, et puudub vajadus registreeruda ja sisu saab kasutada üksuse kaupa. Kokkuvõttes võib nende tulemuste põhjal järeldada, et seaduslike abonementteenuste levik (vähemalt teatud turgudel) võib mõjutada noorte veebikäitumist seaduslike pakumiste suhtes ning seetõttu vähendada ebaseaduslike pakumiste atraktiivsust.

Noori paneb järele mõtlema oht isiklikule turvalisusele, kuid ka moraaliargumendid on üha veenvamad

Noored on tundlikud riskide suhtes, kui nad käituvad viisil, mis rikub internetis teiste intellektuaalomandiõigusi. Olulisimad põhjused, mis panevad noori ebaseaduslikest allikatest digitaalse sisu või võltsitud kauba ostmisel järele mõtlema, on krediitkaardiandmete varguse või arvuti/seadme viiruse/pahavaraga nakatumise oht. Sellegipoolest on noortele hakanud rohkem mõjuma moraaliargumendid. Noored leiavad üha enam, et võltsitud kaup ei ole „äge“, ning nad ei taha kahjustada esitajate/autorite ja nende meeskondade huve.

1.2 DIGITAALNE SISU

Nagu 2016. aastal, on noorte hulgas kõige populaarsem digitaalne sisu endiselt muusika. Peaaegu kõik (97%) kuulavad voogedastuses või laadivad alla muusikat ning üheksa kümnest vaatab voogedastuses või laadib alla filme/seriaale (94%) ja mängu (92%). Ligikaudu kaheksa kümnest vaatab voogedastuses või laadib alla haridussisu (82%) ning telesaateid või sporti (79%). E-ajalehtede ja e-ajakirjade ning e-raamatute kasutamise osakaal on veidi väiksem, vastavalt 59% ja 56%.

Digitaalse sisu valimisel on veebipakkumise kvaliteet ja ohutus noorte jaoks olulisemad kui hind. Nii hinna kui ka kvaliteedi tähtsus on 2016. aastast langenud, samas kui allikate seaduslikkus on muutunud olulisemaks. Kasv on olnud kõige märgatavam Soomes. Peale selle ütlevad noored üha tõenäolisemalt, et abonemenditasu maksmise võimalus on oluline tegur.

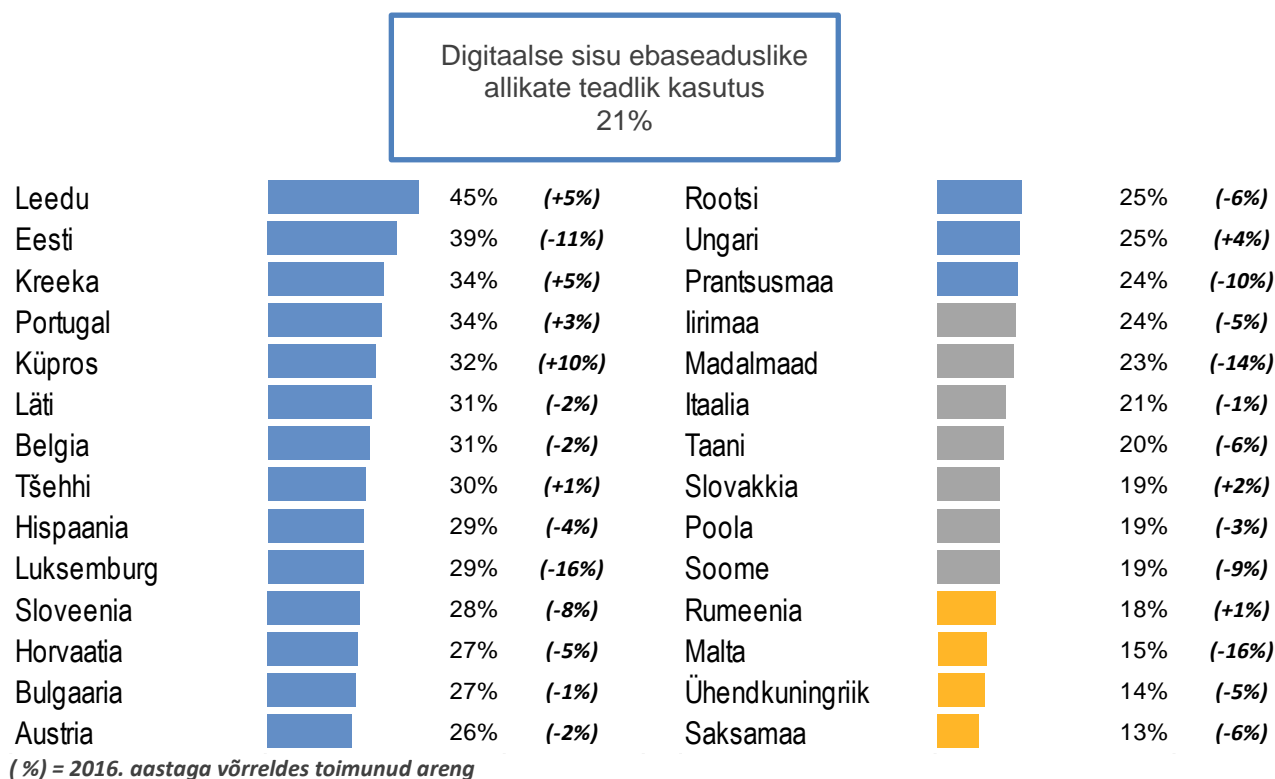
Kolmandik noortest on kasutanud ebaseaduslikke allikaid, ent see on 2016. aastast viie protsendipunkti võrra vähenenud. Järelikult on kasvanud noorte osakaal, kes *ei* ole kasutanud ebaseaduslikke allikaid.

Mis puudutab digitaalse sisu ebaseaduslike allikate kasutamist, siis on ebaseaduslikke allikaid kasutanud kolmandik noori – 21% teadlikult ja 12% *teadmatult*. Seda on vähem kui 2016. aastal. Vastavalt on suurenenud ka nende osakaal, kes väidavad, et nad *ei* ole kasutanud ebaseaduslikke allikaid, ning nende osakaal, kes ei ole selles kindlad. Üldiselt kasutavad noored harva üksnes ebaseaduslikke allikaid – 80% valimist kasutab digitaalsele sisule juurdepääsuks seaduslikke allikaid. Digitaalse sisu ebaseaduslike

allikate kasutamise üldmäär noorte hulgas ei ole oluliselt muutunud, kuid see on suurenenud mõnes riigis (nt Küprosel) ja vähenenud teistes riikides (nt Madalmaad, Luksemburg ja Malta). Ühe erandiga on kõikides riikides vähenenud noorte protsent, kes ei ole kindlad, kas nende kasutatavad allikad on ebaseaduslikud või mitte.

Joonis 1.1. Digitaalse sisu ebaseaduslike allikaid teadlikult kasutanud noorte osakaal riigiti

Noored kasutavad digitaalsele sisule juurdepääsuks teadlikult ebaseaduslike allikaid peamiselt filmide ja seriaalide vaatamiseks. Oluliselt on vähenenud nende arv, kes kasutavad ebaseaduslike allikaid muusikale juurdepääsuks. Kuigi peaaegu kõik noored laadivad alla või kuulavad voogedastuses muusikat, kasutab üksnes 39% teadlikult ebaseaduslike allikaid selleks, et saada juurdepääs muusikale. See arv on 2016. aastast vähenenud 17 protsendipunkti.

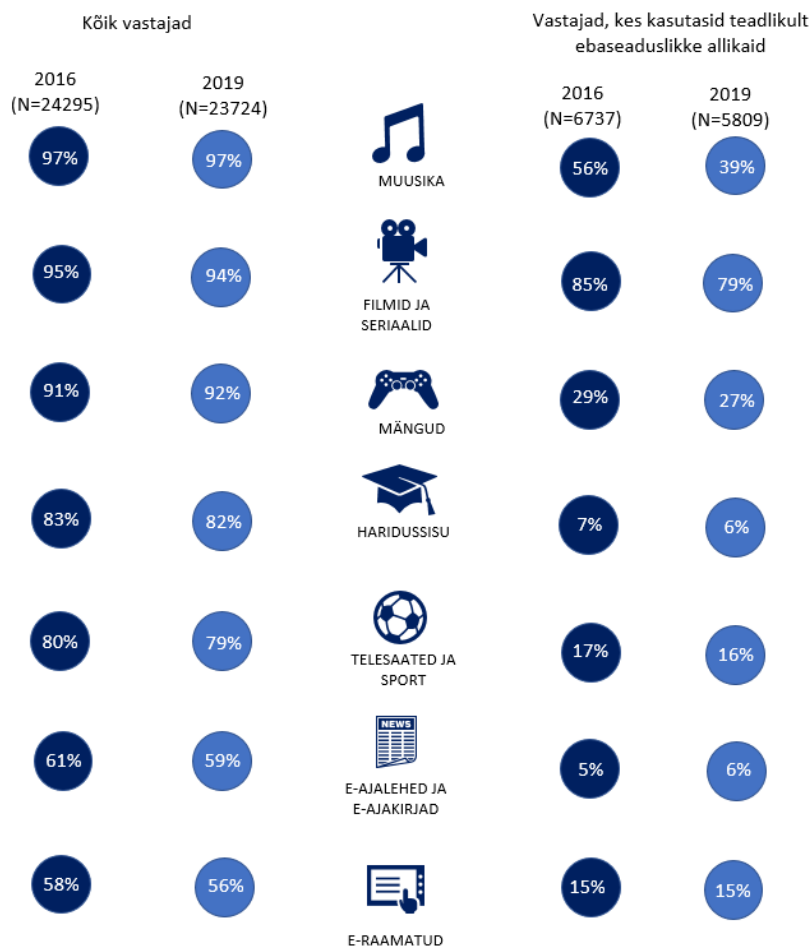
Peamine põhjus, miks noored kasutavad teadlikult ebaseaduslike allikaid, on hind. Seda nimetas üle poolte küsitletutest (56%). Muud põhjused on seadusliku pakkumise puudumine (30%) ja arusaam, et ebaseadusliku sisu valik on suurem (26%). Hind kui ajend on kaotanud 2016. aastast ligikaudu 10 protsendipunkti.

Alati on ka põhjuseid, mis takistavad noori kasutamast digitaalse sisu ebaseaduslike allikaid. Need on peamiselt seotud taskukohasema pakkumise (55%), karistuseriski (35%) ja halva isikliku kogemusega (29%).

See, mis liiki ebaseaduslikku sisu noored teadlikult kasutavad, näitab jätkuvalt piiratud seost üldisemate digitaalsete tarbimisharjumustega. Ehkki suurem osa vastanutest tarbib digitaalselt filme/seriaale, mängu,

haridussisu, telesaateid, sporti, e-ajalehti/e-ajakirju ning e-raamatuid, kasutatakse ebaseaduslikke allikaid teadlikult peamiselt filmide ja seriaalide allalaadimiseks või voogedastuses vaatamiseks.

Joonis 1.2. Digitaalse sisu kasutus üldiselt ja ebaseaduslike allikate sisu teadlik kasutus ⁽¹⁾

Kooskõlas ebaseaduslike digitaalsete allikate teadliku kasutuse üldise vähenemisega on nende noorte osakaal, kes kasutasid teadlikult muusika, filmide või seriaalide ebaseaduslikke allikaid, oluliselt väiksem kui 2016. aastal – vastavalt 17 ja 6 protsendipunkti.

1.3 FÜÜSILISED KAUBAD

Enamus (94%) noori eurooplasi on ostnud viimase 12 kuu jooksul internetist tooteid. See on peaaegu sama tulemus kui 2016. aastal. Kõige rohkem ostavad noored internetist endiselt rõivaid, aksessuaare ja jalatseid. Muude kategooriate toodetest ostavad noored võrreldes 2016. aastaga internetist vähem muusikat ja filme (füüsilisi tooteid).

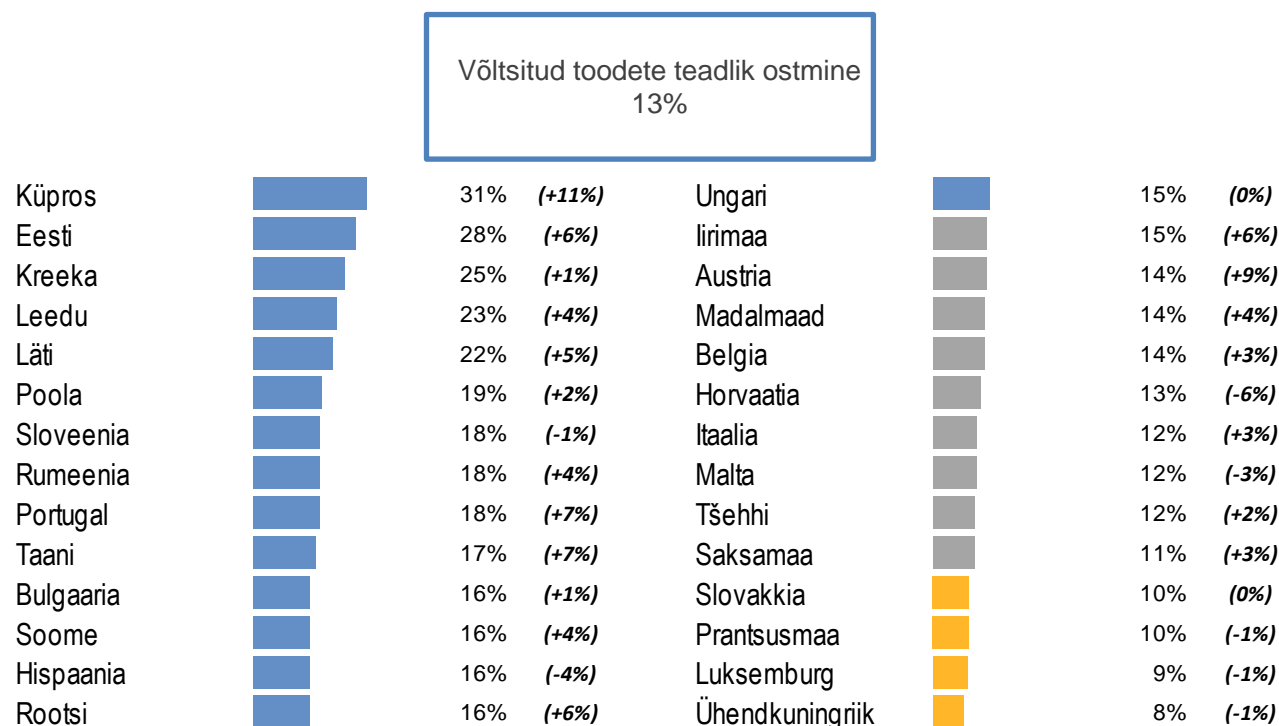
⁽¹⁾ Allikas: küsimus II3.1 (Kui sageli oled eelmise 12 kuu jooksul internetist järgmist sisu kuulnud, vaadanud, lugenud, kasutanud, mänginud, alla laadinud, voogedastuses tarbinud? (N=23724)) ja IV4 (Mis liiki sisu teadlikult kasutasid, mängisid, alla laadisid või voogedastuses jälgisid seaduslikust allikast (veebilehelt)? Märki kõik sobivad variandid (N=5809)).

Nagu digitaalse sisu korral, võtavad noored internetist tooteid ostes arvesse peamiselt toote kvaliteeti (62%) ja maksemeetodi turvalisust (61%). 2016. aastast on seitsme protsendipunkti võrra kasvanud veel ühe teguri, veebilehe turvalisuse tähtsus.

2016. aastast on noorte hulgas veidi (kolm protsendipunkti) kasvanud võltsitud toodete ostmine – 22%-lt 25%-le.

Neljandik noori on ostnud internetist füüsilisi võltskaupu – 13% teadlikult ja 12% teadmatult. Üldiselt on võltsitud toodete ostmine alates 2016. aastast veidi (kolm protsendipunkti) kasvanud. Kasv on olnud märgatavam teatud riikides, näiteks Austrias ja Küprosel, samas kui Horvaatias on võltsitud kaupade ostmise osakaal vähenenud. Üks kümnest vastanust kogu Euroopas ei ole kindel, kas ta on ostnud füüsilisi võltskaupu. 2016. aastal oli osakaal peaaegu sama.

Joonis 1.3. Teadlikult võltsitud tooteid ostnud noorte osakaal riigiti

(%) = 2016. aastaga võrreldes toimunud areng

Kõige sagedamini ostetakse võltskaupadest endiselt rõivaid, aksessuaare ja jalatseid. Muid tooteid, sealhulgas elektroonikaseadmeid, pileteid, raamatuid ja ajakirju, ostetakse suhteliselt harva. Need tulemused ei ole 2016. aastast oluliselt muutunud.

Võltsitud toodete teadlikul ostmisel on taas oluline hind. Peale selle ei näe oluline osa noortest vahet ehtsa ja võltsitud kauba vahel ega pea oluliseks asjaolu, et toode on võltsing. Ehkki tegurite järjestus on sarnane 2016. aasta järjestusele, on vähenenud nende osakaal, kes nimetavad tegurina hinda.

Vähem kui üks kümnest teadlikult füüsilisi võltskaupu ostnud noorest ütleb, et miski ei takistaks tal seda uuesti tegemast. Nagu 2016. aastal, takistaks noori võltsitud tooteid ostmast ehtsate toodete taskukohasem pakkumine, halb kogemus või karistuserisk.

1.4 TEAVITAMINE

Noortele mõjuvad endiselt isikliku turvalisuse ja riskiga seotud sõnumid, kuid samal ajal on suurenenud kolme moraaliväärtustel põhineva intellektuaalomandiõiguste rikkumise vastase argumendi tähtsus, eelkõige et võltsitud tooted ei ole ägedad ning võivad kahjustada esitajate/autorite huve.

2016. aasta tulemustabelist ilmses kaks põhiteemat, mis võiksid olla aluseks teavitustegevusele, et suurendada noorte teadlikkust intellektuaalomandiõigustest ning võltsimise ja piraatluse kahjulikust mõjust. Need teemad on isiklik turvalisus ja risk ning moraalsed väärtused.

2016. aastal oli isikliku turvalisuse ja riski teema suurema kaaluga kui moraalsed väärtused, ehkki suurem osa vastanutest pidas mõlemat teemat oluliseks. 2019. aastal olid olulisemad turvalisuse ja riskiga seotud väited, kuid võrreldes 2016. aastaga toimus oluline muutus. Eelkõige suurenes nende noorte osakaal, kes väidavad, et neid mõjutaksid kolm moraaliväärtustel põhinevat kaalutlust:

- võltsitud tooted ja piraatlus ei ole ägedad (48%-lt 56%-ni);
- need kahjustavad esitajate, autorite ja nende meeskondade huve (60%-lt 66%-ni);
- võltsitud tooted võivad kahjustada keskkonda (58%-lt 61%-ni).

Paralleelselt nende muutustega *vähenes* nende noorte osakaal, kes väidavad, et neid mõjutaks argument, et võltsitud kaupadele kulutatud raha läheb organiseeritud kuritegevusele. 2016. aastal valis selle variandi ligikaudu kolm neljandikku noortest, ent 2019. aastal on see arv kuue protsendipunkti võrra väiksem, st 66%.